

Haití non é un “Estado fallido”

Jorge Aldao

A traxedia do terremoto de Haití volveu a pór sobre o tapete as teorías dos medios de comunicación occidentais acerca dos “Estados fallidos”, condición que adxudican a Haití.

Un somero repaso á historia haitiana permitirá comprender que Haití non é un “Estado fallido” senón un país que, a pesar da heroica resistencia dos seus habitantes, segue sendo devastado polas políticas imperialistas impostas en todo o planeta pola autoproclamada Civilización Occidental.

Debemos comezar este repaso polo imperio español que, logo de ocupar unha illa das Antillas (habitada polas etnias arawak, caribes e taínos), á que bautizou como *La Española*, hoxe repartida entre Haití e a República Dominicana, converteuna no primeiro posto de avanzada dese Imperio.

Ao frustrarse a esperanza de atopar ouro, os colonizadores dedicaron A Española ás plantacións e experimentaron alí diversas formas de someter (con “repartimentos” primeiro e con “encomendas” despois) á súa poboación nativa, para utilizala nas explotacións agropecuarias, reprimindo brutalmente as sublevacións e contaxiando aos nativos enfermidades europeas para as que os seus organismos non tiñan un sistema inmunitario adecuado.

Isto provocou que, en menos de medio século, practicamente extinguíse case a totalidade dos seus nativos. As cifras desta mortalidade non son coincidentes, pero segundo os historiadores varían desde algúns centos de miles de nativos ata os tres millóns dos que falaba Frei Bartolomeu das Casas.

De todos os xeitos, sexa cal for a cifra, non hai dúbida de que, pola violencia planificada dos colonizadores e polas enfermidades diseminadas por ignorancia, España ten na súa conciencia histórica a responsabilidade do xenocidio dos amerindios nativos da Española.

Posteriormente, en 1517 ante a desaparición da man de obra nativa, Carlos I de España e V de Alemaña autorizou trátaa de negros escravos, dando comezo un proceso que definiría a actual fisionomía étnica e cultural dese país.

Esa foi a primeira traxedia de Haití, que non foi espontánea nin provocada polos seus habitantes, senón causada pola cobiza de Occidente.

Máis tarde, Francia aproveitouse do desinterese de España pola parte occidental da Illa e, por medio dos seus bucaneiros (desde a Illa da Tartaruga), apoderouse gradualmente dese sector occidental da Española (o que hoxe é Haití) ata que finalmente España cedeullo a Francia en 1697.

Os franceses converteron ese sector occidental, ao que chamaron Saint Domingue, nunha das colonias máis ricas de Francia grazas ás súas plantacións traballadas polos escravos negros traídos de África.

O Haití colonial francés, no último terzo do século XVIII e baixo un duro sistema escravista, tiña unha poboación de apenas 20.000 persoas brancas, 30.000 mulatos libres e case 800.000 escravos que traballaban as plantacións de azucre, tabaco, añil, algodón, etc.

A riqueza de Saint Domingue fixo que os franceses denominásena “A Perla das Antillas” xa que producía o 60% do café e o 40% do azucre que se consumía en toda Europa.

En 1749 Francia, enfrontada con Inglaterra, apoiou a independencia das colonias americanas e un continxente de nativos de Saint Domingue combateu xunto aos americanos contra as tropas inglesas o que, quizais, achegou unha experiencia bélica a eses negros e mulatos que logo loitarían pola súa independencia.

En 1789, aínda que a Revolución Francesa proclamara que todos os homes eran iguais, os colonialistas franceses non respectaron ese criterio cos escravos de Saint Domingue.

Así, produciuse unha sublevación de escravos en 1791 no norte da illa, comandada polo xamaicano Boukman (que procuraba que se respectasen cos negros escravos os Dereitos do Home e do Cidadán establecidos pola Revolución Francesa).

Nesa sublevación, brutalmente reprimida polas tropas da metrópoli colonial, participou, como subordinado de Boukman, quen logo sería coñecido como Toussaint Louverture, cuxo prestixio crecente levaríao a comandar tempo despois o proceso da revolución haitiana.

Posteriormente, en 1792, a Asemblea Francesa outorgou a cidadanía aos homes libres de cor (mulatos), pero inicialmente non concedeu a liberdade aos escravos.

Con todo, en 1794 aquela Asemblea declarou abolida a escravitude en todas as súas colonias.

En 1795 o sector español da illa (o que hoxe é a República Dominicana) pasou a mans de Francia. Ao abolirse a escravitude, as plantacións diminuíron notablemente a produción, e a pesar de que Toussaint Louverture intentou recuperar o nivel de produción por medio de traballos forzosos dos ex escravos negros, a produción seguiu caendo.

En 1801 Louverture propuxo a Francia unha constitución na que Sainte Domingue seguiría sendo unha colonia de Francia, pero cunha gran autonomía e sen escravos.

Napoleón, cun poder crecente en Francia e desexando recobrar para financiar o seu proxecto político os ingresos de “A Perla das Antillas”, presionou a España para que lle cedese a colonia española de Luisiana, unha enorme superficie de América do Norte que ocupaba totalmente os actuais estados de Arkansas, Oklahoma, Missouri, Kansas, Nebraska, Iowa, South Dakota e parcialmente os estados de Louisiana, Texas, New

México, Colorado, Minnesota, North Dakota, Wyoming e Montana.

En 1801, Napoleón respondeu á proposta de Toussaint Louverture enviando unha flota cun exército de 25.000 soldados para reimplantar a escravitude en Saint Domingue. Isto provocou a continuación da sublevación baixo o mando de Toussaint Louverture, quen ata 1802 loitou contra os franceses, os españois e os ingleses (que tamén invadiran a Illa) intentando ocupar a parte oriental e decretando a abolición da escravitude nese sector (hoxe República Dominicana) pero foi rexeitado polos franceses ao mando de Ferrand e, posteriormente, capturado e deportado a Francia onde morrería en prisión.

Ante o restablecemento da escravitude nas colonias francesas, Dessalines, un xeneral negro de Louverture, amotinouse contra as tropas de Napoleón, que derrotaran a Louverture, e tras dous anos de loitas derrotounas na batalla de Vertieres, expulsándoas da illa e proclamando a independencia de Haití en 1804.

Deste xeito, Haití converteuse na segunda nación americana independente, logo de USA, e a primeira en América Latina, sendo a primeira república negra na Historia.

Pero ao abolirse a escravitude a economía de Haití deteriorouse rapidamente xa que a extraordinaria riqueza de “A Perla das Antillas” só era sostible con base no traballo non pagado dos escravos.

Ademais, e debido á completa ausencia dun proceso civilizador por parte de Francia, os conflitos seguiron en Haití pola diferenza de intereses entre as autoridades mulatas e os afro-descendentes puros.

Hai que sinalar que estes conflitos foron outra consecuencia do racismo inherente a unha gran maioría de europeos. Este racismo francés, exacerbado polo colonialismo (que non só non civilizou nada senón que fomentou as diferenzas entre brancos, negros e mulatos) chegou ao colmo de que os mulatos, para sentirse menos desprezados polos brancos, estableceron unha gradación de mestura de sangues e fixaron unha tipoloxía de mestizaxe que incluía 32 tipos diferentes de mulatos segundo a maior ou menor “brancura” do seu sangue.

Esta foi a segunda gran traxedia de Haití, que tampouco foi espontánea ou provocada polos habitantes de Haití e tamén é consecuencia da cobiza occidental. Ademais, demostra a falsidade de que Occidente é sinónimo de civilización xa que os franceses, ao retirarse, non deixaron nada valioso nin perdurable no seu ex colonia.

Se os franceses, como antes os españois, tivesen unha mínima intención de civilizar aos escravos de orixe africana (supondo que fose aceptable arrincar a millóns de poboadores de África para facelos traballar gratis en América en condicións inhumanas), promoverían o desenvolvemento cultural e político desa inmensa masa de escravos e establecerían unha economía sostible sen recorrer ao traballo non remunerado de devanditos escravos. Nese caso, outra fose a historia de Haití (como a de todas as colonias da “incivilización” occidental en América, África e Asia).

Posteriormente, Haití viviu un longo período, ata 1820, de loitas intestinas polo poder, que finalizou en 1820 cando se instaurou unha república. Con todo, a independencia de Haití non foi recoñecida pola maioría das potencias occidentais.

USAmérica, país escravista, recelaba dun país dirixido por ex escravos e Thomas Jefferson negouse a recoñecer a Haití. Ao mesmo tempo, o Congreso de USAmérica prohibiu o comercio dos seus cidadáns con Haití, colaborando cos bloqueos de Francia e España á nación recentemente independizada.

En 1826, Haití obtivo o recoñecemento de Francia a cambio de comprometerse a pagar 150 millóns de francos en ouro. Despois, Inglaterra fixo o propio. Non foi ata a década de 1860 -baixo a presidencia de Lincoln- cando Haití foi recoñecida por USAmérica.

De tal xeito, os haitianos sufriron un longo bloqueo internacional e os conflitos socioculturais derivados da cultura racista imposta polo colonialismo. Isto mantivo durante moitos anos ao país na anarquía ata que en 1915 foron invadidos polos marines usamericanos.

O primeiro que fixeron os marines foi atracar o tesouro do Banco de Haití e roubaron todo o diñeiro que había nel (equivalente a 500.000 dólares deses anos, unha fortuna) que foi levado nunha nave ianqui a USAmérica e depositado nas caixas do City Bank.

A historia do sometemento de Haití aos mandatos usamericanos é demasiado longa para detallala aquí.

Baste sinalar que a economía e as aduanas dese país estaban en mans dos ianquis, quen permaneceron como exército invasor e ocupante por 19 anos ata 1934 en que se retiraron, aínda que mantiveron controis indirectos sobre a economía de Haití ata 1947.

O obxectivo de USAmérica en Haití era convertela nun país colonial disimulado como os que xa existían no resto de América central, onde os traballadores nativos eran virtualmente escravos.

Durante esa ocupación as tropas usamericanas reprimiron duramente os alzamentos do pobo e nunha desas represións, en 1918, causaron máis de 6.000 mortes.

Logo de 1934 Haití debeu sumar aos seus crónicos problemas raciais e políticos as consecuencias da crise mundial de 1930 e da ocupación ianqui. De tal xeito, a inestabilidade (antes sufocada pola represión das armas ianquis) fíxose novamente presente e houbo un breve período de autoridades elixidas e golpes de estado, nos que participaban USAmérica e a ditadura dominicana de Rafael Leónidas Trujillo.

Finalmente, en 1949 tomou o poder unha xunta militar, que se mantivo no poder ata 1957 cando foi elixido François Duvalier (Papa Doc), un médico respectado e apoiado polos militares, que moi pronto instaurou unha ditadura vitalicia e sanguenta (co apoio financeiro e militar de USAmérica, que necesitaba en Haití un goberno ferozmente anticomunista) e asinou un acordo de mutua protección (para a represión dos disidentes) co ditador da República Dominicana Rafael Leónidas Trujillo. Esta ditadura durou 14 anos.

Á súa morte, a Papa Doc sucedeu o seu fillo Jean Claude Duvalier (Bébé Doc), quen mantivo as mesmas políticas tiránicas do seu pai e tivo que exiliarse (“por impresentable” ata aos ollos de USAmérica) en 1986, tras 15 anos de ditadura.

Desde a huída de Bébé Doc, Haití tivo 17 presidentes en 20 anos (desde 1986 ata 2006) sendo algúns “de facto”, outros provisionais e outros constitucionais, coa peculiaridade de que Bertrand Aristide ocupou a presidencia do país catro veces (dúas delas repostas no cargo logo de ser destituído polas manobras en ambos os sentidos do Departamento de Estado). Nestes 20 anos USAmérica seguiu controlando os destinos do pobo haitiano.

Pero, ademais da destrución das institucións políticas de Haití, a inxerencia de USAmérica neste país adquiriu unha característica particularmente grave.

Como sinalaba Camille Loty Malebranche, profesor haitiano (1),

“A política de Wilson de transformar as terras haitianas en latifundios de propiedade estadounidense dedicados exclusivamente a cultivar cana de azucre e outros produtos para a exportación, a través de Banana Fruit, fracasou totalmente na primeira ocupación estadounidense do país, entre 1915 e 1934.

e por iso, con chegada ao poder de Bébé Doc Duvalier, o Departamento de Estado de Usamérica, o FMI e o Banco Mundial impuxeron unha política de devastación da agricultura e gandería haitianas producíndose o que o citado autor describe como:

“ Nun país que se alimentaba opulentamente cos seus produtos autóctonos: carne sa, froitas (plátanos, laranxas, guanábanas, melóns, papaías, piña, chirimoias) e cereais naturais, e ademais exportábaos, acabáronse impondo os polos con hormonas, todo tipo de refugallo avícolas e os apestosos peixes residuais das piscifactorías de Miami, peixes de ínfima calidade que ata os insanos glotóns estadounidenses rexeitan das súas mesas, xa de seu pouco saudables. Hai que sinalar tamén que o bogavante, a lagosta e os peixes haitianos son rapiñados en alta mar polos barcos estadounidenses que deixan restos insignificantes aos haitianos, quen apenas dispón de técnicas de pesca, e non poden competir cos pesqueiros de Estados Unidos que violan as augas territoriais haitianas con total impunidade.

Así, os 19 anos de ocupación directa usamericana e os máis de 70 anos de ocupación indirecta dese pobo por USAmérica configuran a terceira traxedia do pobo haitiano, que tampouco foi espontánea ou provocada polos haitianos senón, unha vez máis, consecuencia da cobiza de Occidente que non só desbaratou as institucións do país, senón que ademais destruíu a soberanía alimentaria do pobo.

Como dicía o profesor Malebranche:

“ Grazas ao seu sinistro éxito contra Haití, os estadounidenses non só se desfán do seu lixo de produtos sen valor e venden as súas porcalladas impresentables a prezos prohibitivos para os haitianos, senón que ademais “e isto é terrorismo exterminador-actualmente teñen a chave do estómago dos haitianos, o terrorífico poder de crear fames negras artificiais para destruír a calquera goberno ou movemento patriótico que pretenda cambiar a política para transformar a cara patibularia deste país enfermo e torturado,

e recorda:

“que os presidentes estadounidenses Jefferson no século XIX e F.D. Roosevelt no XX, non ocultaban o seu odio por «esa peste de negros independentistas e abolicionistas que conseguiron a súa independencia polas armas» . O orgullo das masas haitianas de dicir sempre «non» aos depredadores colonialistas, racistas, negrófobos e sembradores da fame no planeta, por fin fora borrado da paisaxe e afundiuse ata o fondo polos asaltos dun comercio desaxustado por Estados Unidos que inflixía un suplicio orquestrado sen compaixón contra Haití.

Hoxe Haití converteuse nun dos puntos favoritos no Caribe para o embarque e desembarque de cocaína, rumbo a USAmérica e Europa, e de lavado de diñeiro. As forzas militares internacionais da Misión Internacional de Nacións Unidas para a Estabilización de Haití (MINUSTAH) son vistas polos poboadores haitianos como bandas criminais que disparan sen control nos barrios marxinais de Porto Príncipe, ademais de roubar e violar a mulleres e nenos.

Haití non é un “Estado fallido” senón un país cuxo pobo ten fama de ser indómito, conduta inaceptable para USAmérica, situación que se agrava ao estar situado xeograficamente demasiado preto de Cuba, cuxo pobo tampouco acepta a dominación.

Por riba, Haití ten a desgraza de estar no camiño da cocaína en tránsito a USAmérica (como o está Afganistán en relación coa heroína) e por iso USAmérica non permitirá que os haitianos superen os seus problemas e alcancen unha razoable prosperidade.

USAmérica necesita un Haití devastado para poder facer alí todo o que se lle antolle, co apoio dos líderes de Occidente.

Notas:

(1) Publicado en Rebelión o 25-04-2008 co título: “Haití, o estómago dos pobres controlado polos plutócratas”, <http://www.rebelion.org/noticia.php?id=66522>

Rebelión publicou este artigo a petición expresa do autor, respectando a súa liberdade para publicalo noutras fontes.